

Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Distrib. generală
22 mai 2014

Originalul: Limba engleză
Tradus și revizuit de IER
(ier.gov.ro)

Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități

A unsprezecea sesiune

31 martie–11 aprilie 2014

Comentariul general nr. 2 (2014)

Articolul 9: Accesibilitatea

Introducere

1. Accesibilitatea este o condiție prealabilă pentru ca persoanele cu dizabilități să trăiască independent și să participe pe deplin la viața societății, în condiții de egalitate cu ceilalți. Dacă nu ar avea acces la mediul fizic, la transport, la informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații, precum și la alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, persoanele cu dizabilități nu ar beneficia de aceleași oportunități de a participa la viața societăților lor respective. Nu este o coincidență faptul că accesibilitatea este unul dintre principiile pe care se bazează Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități [articolul 3 litera f)]. De-a lungul istoriei, Mișcarea persoanelor cu dizabilități a susținut că accesul persoanelor cu dizabilități la mediul fizic și la transportul public este o condiție prealabilă pentru ca acestea să își exercite libertatea de a circula în mod liber, astfel cum este garantată la articolul 13 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și la articolul 12 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. În mod similar, accesul la informație și mijloace de comunicare este considerat o condiție prealabilă pentru exercitarea dreptului la libertatea de opinie și de exprimare, astfel cum este garantat la articolul 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și la articolul 19 paragraful 2 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

2. Articolul 25 litera c) din Pactul internațional privind drepturile civile și politice consacră dreptul oricărui cetățean de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiile publice din țara sa. Dispozițiile acestui articol ar putea servi drept bază pentru includerea dreptului de acces în tratatele fundamentale privind drepturile omului.

3. Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială garantează tuturor dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice, cum ar fi mijloacele de transport, hotelurile, restaurantele, cafenelele, spectacolele, parcurile [articolul 5 litera f)]. Prin urmare, în cadrul juridic internațional privind drepturile omului a fost stabilit un precedent care permite ca dreptul de acces să fie considerat un drept în sine. Într-adevăr, obstacolele în calea accesului liber la locurile și serviciile destinate folosinței

GE.14-03313 (E)

1403313

Please recycle

publice, cu care s-au confruntat membrii diferitelor grupuri rasiale sau etnice, au fost rezultatul unor atitudini bazate pe prejudecăți și a tendinței de a recurge la forță pentru a împiedica accesul la spații accesibile din punct de vedere fizic. Însă, în ceea ce privește persoanele cu dizabilități, acestea au întâmpinat obstacole de ordin tehnic și de mediu – în majoritatea cazurilor obstacole de mediu create de om –, cum ar fi treptele de la intrările clădirilor, absența lifturilor în clădirile cu mai multe etaje și lipsa informațiilor în formate accesibile. Mediul construit are întotdeauna legătură cu dezvoltarea socială și culturală, precum și cu obiceiurile; prin urmare, acesta este controlat în totalitate de societate. Deseori, astfel de obstacole artificiale sunt mai degrabă rezultatul unei lipse de informații și cunoștințe tehnice decât al voinței conștiente de a împiedica persoanele cu dizabilități să aibă acces la locurile sau serviciile destinate publicului larg. Pentru a pune în aplicare politici care să îmbunătățească accesibilitatea persoanelor cu dizabilități, este necesară o schimbare a atitudinii față de acestea, în vederea combaterii stigmatizării și discriminării, prin eforturi constante de educare a populației, măsuri de creștere a gradului de conștientizare, eforturi de comunicare și desfășurarea unor campanii culturale.

4. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială stabilesc în mod clar dreptul de acces ca parte a dreptului internațional al drepturilor omului. Accesibilitatea ar trebui considerată drept o reafirmare, din perspectiva dizabilității, a aspectului social al dreptului de acces. Accesibilitatea este unul din principiile fundamentale ale Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, aceasta fiind o condiție prealabilă esențială pentru exercitarea efectivă și în condiții de egalitate a drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale de către persoanele cu dizabilități. Accesibilitatea ar trebui luată în considerare nu numai în contextul egalității și al nediscriminării, ci și ca o modalitate de a investi în societate și ca parte integrantă a agendei pentru dezvoltare durabilă.

5. Deși sensul expresiei „tehnologia informației și comunicațiilor” (TIC) este înțeles diferit de diferite persoane și organizații, este general recunoscut faptul că TIC este un termen generic ce include orice dispozitiv sau aplicație de informare și comunicare și conținutul său. O asemenea definiție acoperă o gamă largă de tehnologii de acces, precum radioul, televiziunea, comunicațiile prin satelit, telefoanele mobile și fixe, computerele, componentele hardware și software ale rețelei. Importanța TIC constă în capacitatea sa de a deschide accesul la o gamă largă de servicii, de a transforma serviciile existente și de a crea o cerere mai mare de acces la informații și cunoștințe, în special în rândul categoriilor de populație excluse și care nu beneficiază de la servicii adecvate, cum ar fi persoanele cu dizabilități. Articolul 12 din Regulamentul internațional în materie de telecomunicații (adoptat la Dubai în 2012) consacră dreptul persoanelor cu dizabilități de a avea acces la serviciile internaționale de telecomunicații, ținând seama de recomandările relevante ale Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor (UIT). Dispozițiile acestui articol ar putea servi drept bază pentru consolidarea cadrelor legislative naționale ale statelor părți.

6. În Comentariul general nr. 5 (1994) privind persoanele cu dizabilități, Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale a evocat obligația statelor de a pune în aplicare Regulile standard ale Organizației Națiunilor Unite privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități.¹ Regulile standard subliniază importanța accesibilității mediului fizic, a mijloacelor de transport, a informațiilor și a mijloacelor de comunicare pentru egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități. Această noțiune este dezvoltată în regula 5, în care accesul la mediul fizic și accesul la informații și mijloace de comunicare sunt considerate domenii de acțiune prioritară pentru state. Importanța accesibilității rezultă, de asemenea, din Comentariul general nr. 14 (2000) al Comitetului pentru drepturile

¹ Rezoluția 48/96 a Adunării Generale, anexă.

economice, sociale și culturale privind dreptul la cel mai înalt standard realizabil de sănătate (pct. 12). În Comentariul general nr. 9 (2006) privind drepturile copiilor cu dizabilități, Comitetul pentru drepturile copilului subliniază faptul că inaccesibilitatea fizică a mijloacelor de transport public și a altor facilități, inclusiv a clădirilor administrațiilor, a zonelor comerciale și a spațiilor destinate activităților recreative, reprezintă un factor major al marginalizării și excluderii copiilor cu dizabilități și compromite în mod semnificativ accesul acestora la servicii, inclusiv la servicii medicale și la educație (pct. 39). Importanța accesibilității a fost reiterată de Comitetul pentru drepturile copilului în Comentariul general nr. 17 (2013) privind dreptul copilului la odihnă, timp liber, jocuri și activități recreative și de a participa la viața culturală și artistică.

7. *Rezumatul Raportului mondial privind dizabilitatea*, publicat în 2011 de Organizația Mondială a Sănătății și Banca Mondială, în cadrul celei mai ample consultări organizate vreodată și cu implicarea activă a sute de profesioniști în materie de dizabilități, subliniază faptul că mediul construit, mijloacele de transport și mijloacele de informare și comunicare sunt deseori inaccesibile persoanelor cu dizabilități (p. 10). Din cauza lipsei unor mijloace de transport accesibile, persoanele cu dizabilități sunt împiedicate să beneficieze de unele dintre drepturile lor fundamentale, cum ar fi dreptul de a căuta un loc de muncă sau dreptul la asistență medicală. Gradul de punere în aplicare a legilor privind accesibilitatea rămâne scăzut în multe țări, iar persoanele cu dizabilități sunt adesea private de dreptul la libertatea de exprimare, din cauza inaccesibilității mijloacelor de informare și comunicare. Chiar și în țările în care există servicii de interpretariat în limbajul mimico-gestual destinate persoanelor surde, numărul de interpreți calificați este, de obicei, prea mic pentru a satisface cererea tot mai mare de astfel de servicii, iar faptul că interpreții trebuie să se deplaseze individual la fiecare client face ca utilizarea serviciilor lor să fie prea costisitoare. Persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale, precum și persoanele cu surdocecitate, întâmpină dificultăți atunci când încearcă să aibă acces la informații și mijloace de comunicare, din cauza lipsei unor formate ușor de citit și a mijloacelor de comunicare augmentative și alternative. Acestea se confruntă cu dificultăți și atunci când încearcă să aibă acces la diverse servicii, din cauza prejudecăților și a lipsei unei formări adecvate a personalului care furnizează aceste servicii.

8. Raportul *Making Television Accessible (Accesibilizarea televiziunii)*, publicat în 2011 de Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor, în cooperare cu Inițiativa globală pentru tehnologii ale informației și comunicațiilor incluzive (Global Initiative for Inclusive Information and Communication Technologies), subliniază faptul că o parte semnificativă din cele un miliard de persoane care au o formă de dizabilitate nu pot beneficia de conținutul audiovizual al televiziunii. Acest lucru se datorează inaccesibilității conținutului, informațiilor și/sau dispozitivelor necesare pentru ca aceste persoane să aibă acces la serviciile respective.

9. Accesibilitatea a fost recunoscută de comunitatea generală a TIC încă din prima etapă a Summitului Mondial asupra Societății Informaționale, care a avut loc la Geneva în 2003. Introdusă și promovată de comunitatea persoanelor cu dizabilități, această noțiune a fost integrată în Declarația de principii adoptată de Summit, care, la punctul 25, prevede că „schimbul de cunoștințe globale în domeniul dezvoltării și consolidarea acestora pot fi îmbunătățite prin eliminarea obstacolelor din calea accesului echitabil la informații pentru activități economice, sociale, politice, din domeniul sănătății, culturale, educaționale și

științifice și prin facilitarea accesului la informațiile din domeniul public, inclusiv prin intermediul designului universal și prin utilizarea tehnologiilor de asistare”.²

10. Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități a considerat accesibilitatea ca fiind una dintre problemele principale, în cadrul fiecăruia dintre cele 10 dialoguri interactive pe care le-a purtat cu statele părți în cursul examinării rapoartelor inițiale prezentate de acestea, înainte de elaborarea prezentului comentariu general. Toate observațiile finale referitoare la aceste rapoarte conțin recomandări privind accesibilitatea. O provocare comună a fost lipsa unui mecanism adecvat de monitorizare pentru asigurarea punerii în aplicare concrete a standardelor de accesibilitate și a legislației relevante. În unele state părți, responsabilitatea monitorizării a revenit autorităților locale, care nu dispuneau de cunoștințele tehnice și de resursele umane și materiale necesare pentru a asigura punerea în aplicare efectivă. O altă provocare comună a fost lipsa de formare a a părților interesate relevante și implicarea insuficientă a persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor care le reprezintă în procesul de asigurare a accesului la mediul fizic, mijloacele de transport, informații și mijloacele de comunicare.

11. Problema accesibilității a fost, de asemenea, abordată în jurisprudența Comitetului pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. În cauza *Nyusti și Takács împotriva Ungariei* (Comunicarea nr. 1/2010, constatări adoptate la 16 aprilie 2013), Comitetul a apreciat că toate serviciile deschise sau puse la dispoziția publicului trebuie să fie accesibile, în conformitate cu dispozițiile articolului 9 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Statului parte i s-a solicitat să se asigure că persoanele nevăzătoare au acces la bancomate (ATM-uri). Comitetul a recomandat, printre altele, ca statul parte să stabilească „standarde minime pentru accesibilitatea serviciilor bancare furnizate de instituțiile financiare private pentru persoanele cu deficiențe vizuale și de alte tipuri; [...] să instituie un cadru legislativ cu criterii precise, aplicabile și însoțite de termene, pentru monitorizarea și evaluarea modificării și ajustării progresive de către instituțiile financiare private a serviciilor bancare furnizate de acestea care erau inaccesibile anterior, asigurând accesibilitatea acestora; [...] și să se asigure că toate ATM-urile și alte servicii bancare noi sunt pe deplin accesibile pentru persoanele cu dizabilități” [pct. 10.2 lit. a)].

12. Având în vedere aceste precedente și faptul că accesibilitatea constituie într-adevăr o condiție prealabilă esențială pentru ca persoanele cu dizabilități să participe pe deplin la viața societății, în condiții de egalitate cu ceilalți, și să își exercite efectiv toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului, Comitetul consideră că este necesar să adopte un comentariu general cu privire la articolul 9 din Convenție, referitor la accesibilitate, în conformitate cu regulamentul său de procedură și cu practica consacrată a organelor înființate în temeiul tratatelor.

II. Conținutul normativ

13. Articolul 9 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități prevede că, „[p]entru a da persoanelor cu dizabilități posibilitatea să trăiască independent și să participe pe deplin la toate aspectele vieții, statele părți vor lua măsurile adecvate pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații și la alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în zonele

²A se vedea „Declarația de principii: Construirea Societății Informaționale, o provocare globală în noul mileniu” (Declaration of Principles: Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium), adoptată în prima etapă a Summitului Mondial asupra Societății Informaționale, care a avut loc la Geneva în 2003 (WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E), punctul 25.

urbane, cât și rurale”. Este important ca accesibilitatea să fie abordată în toată complexitatea sa, aceasta incluzând accesul la mediul fizic, mijloacele de transport, informații și mijloacele de comunicare, precum și la servicii. Nu se mai pune accent pe personalitatea juridică și caracterul public sau privat al proprietarilor clădirilor, al infrastructurii de transport, al vehiculelor, al mijloacelor de informare și comunicare sau al serviciilor. Atât timp cât bunurile, produsele și serviciile sunt deschise sau furnizate publicului, acestea trebuie să fie accesibile tuturor, indiferent dacă sunt deținute și/sau furnizate de o autoritate publică sau de o întreprindere privată. Persoanele cu dizabilități ar trebui să aibă acces egal la toate bunurile, produsele și serviciile care sunt deschise sau furnizate publicului într-un mod care să le asigure accesul efectiv și egal și să le respecte demnitatea. Această abordare este rezultatul interzicerii discriminării, iar refuzul de a asigura accesul ar trebui considerat un act discriminatoriu, indiferent dacă autorul este o entitate publică sau privată. Accesibilitatea ar trebui să fie asigurată tuturor persoanelor cu dizabilități, indiferent de tipul de deficiențe, fără niciun fel de deosebire, cum ar fi rasa, culoarea, sexul, limba, religia, opiniile politice sau de altă natură, originea națională sau socială, averea, nașterea sau altă situație, statutul juridic sau social, sexul sau vârsta. Accesibilitatea ar trebui să țină seama în special de sexul și vârsta persoanelor cu dizabilități.

14. Articolul 9 din Convenție consacră în mod clar accesibilitatea ca o condiție prealabilă pentru ca persoanele cu dizabilități să trăiască independent, să participe la viața societății pe deplin și în mod egal și să își exercite fără restricții toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului, în condiții de egalitate cu ceilalți. Articolul 9 se bazează pe tratatele existente privind drepturile omului, cum ar fi articolul 25 litera c) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, referitor la accesul la funcțiile publice, în condiții de egalitate, și articolul 5 litera f) din Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, cu privire la dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice. Atunci când au fost adoptate aceste două tratate fundamentale privind drepturile omului, nu exista internetul, care a schimbat dramatic lumea. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități este primul tratat privind drepturile omului din secolul al XXI-lea care abordează accesul la TIC, aceasta nu prevede noi drepturi în această privință pentru persoanele cu dizabilități. În plus, și noțiunea de egalitate din dreptul internațional a evoluat în ultimele decenii, trecerea conceptuală de la egalitatea formală la egalitatea de fond având un impact asupra obligațiilor statelor părți. Obligația statelor de a asigura accesibilitatea reprezintă o parte esențială a noii obligații de a respecta, proteja și realiza dreptul la egalitate. Prin urmare, accesibilitatea ar trebui avută în vedere în contextul dreptului de acces, din perspectiva specifică a dizabilității. Dreptul de acces al persoanelor cu dizabilități este asigurat prin aplicarea strictă a standardelor de accesibilitate. Barierele din calea accesului la obiectele, facilitățile, bunurile și serviciile existente, destinate sau deschise publicului, sunt eliminate treptat și sistematic și, în special, prin monitorizarea permanentă a acestui proces, cu scopul de a obține deplina accesibilitate.

15. Aplicarea strictă a principiilor designului universal la toate bunurile, produsele, facilitățile, tehnologiile și serviciile noi ar trebui să asigure accesul deplin, egal și nerestricționat al tuturor potențialilor consumatori, inclusiv al persoanelor cu dizabilități, într-o manieră care să țină seama pe deplin de demnitatea intrinsecă și diversitatea acestora. Aceasta ar trebui să contribuie la crearea unui lanț de liberă circulație a unei persoane dintr-un spațiu în altul, inclusiv deplasarea în interiorul acestor spații, fără niciun obstacol. Persoanele cu dizabilități și alți utilizatori ar trebui să poată circula pe străzi fără să întâmpine bariere, să poată urca în vehicule accesibile cu podea joasă, să poată avea acces la informații și mijloace de comunicare și să poată intra în clădiri construite în conformitate cu principiile designului universal, precum și să se poată deplasa în interiorul acestora, utilizând dispozitive și tehnologii de asistare și beneficiind de asistență vie, atunci când este necesar. Aplicarea designului universal nu elimină automat necesitatea utilizării unor dispozitive și tehnologii de asistare. Aplicarea principiilor designului universal la o clădire încă din faza inițială de

proiectare contribuie la reducerea semnificativă a costurilor construcțiilor: în multe cazuri, este posibil ca asigurarea accesibilității unei clădiri încă de la începutul construcției să nu implice creșterea costului total al construcției sau, în unele cazuri, este posibil ca aceasta să implice costuri suplimentare minime. Pe de altă parte, adaptările ulterioare, necesare pentru a face o clădire accesibilă, pot să implice costuri considerabile în anumite cazuri, în special în cazul anumitor clădiri istorice. Chiar dacă aplicarea inițială a designului universal este mai economică, costul potențial al eliminării ulterioare a obstacolelor existente nu poate fi invocat ca scuză pentru sustragerea de la obligația de a elimina în mod progresiv barierele din calea accesibilității. Accesibilitatea informațiilor și a mijloacelor de comunicare, inclusiv a TIC, ar trebui asigurată de la început, deoarece adaptarea ulterioară la internet și TIC ar putea spori costurile. Prin urmare, este mai economică includerea caracteristicilor obligatorii ale accesibilității la TIC încă din primele etape de proiectare și construcție.

16. Aplicarea designului universal asigură accesul la societate al tuturor ființelor umane, nu doar al persoanelor cu dizabilități. De asemenea, este important de menționat că articolul 9 impune în mod explicit statelor părți obligația de a asigura accesibilitatea atât în zonele urbane, cât și în cele rurale. Dovezile au arătat că, de regulă, accesibilitatea este asigurată într-o măsură mai mare în orașele mari decât în zonele rurale izolate și mai puțin dezvoltate, deși urbanizarea accelerată extensivă poate crea uneori noi bariere, care împiedică accesul persoanelor cu dizabilități, în special la mediul construit, mijloace de transport și servicii, precum și la serviciile de informare și comunicare mai sofisticate din zonele urbane cu populație densă și foarte activă. Atât în zonele urbane, cât și în cele rurale, persoanele cu dizabilități ar trebui să aibă acces la patrimoniul natural și cultural din mediul fizic deschis publicului.

17. Articolul 9 alineatul (1) impune statelor părți să identifice și să elimine obstacolele și barierele din calea accesului, printre altele, la:

- (a) clădiri, drumuri, mijloace de transport și alte facilități interioare sau exterioare, inclusiv școli, locuințe, unități medicale și locuri de muncă;
- (b) serviciile de informare, comunicare și de altă natură, inclusiv serviciile electronice și de urgență.

Celelalte „facilități interioare sau exterioare”, menționate mai sus, ar trebui să includă organele de aplicare a legii, instanțele judecătorești, penitenciarele, instituțiile sociale, zonele destinate interacțiunii sociale și recreerii, activităților culturale, religioase, politice și sportive, precum și magazinele. „Serviciile de altă natură” ar trebui să includă serviciile poștale, bancare, de telecomunicații și de informare.

18. Articolul 9 alineatul (2) prevede măsurile pe care statele părți trebuie să le adopte pentru a elabora, promulga și monitoriza punerea în aplicare a standardelor naționale minime pentru accesibilizarea facilităților și serviciilor deschise sau furnizate publicului. Standardele respective trebuie să fie conforme cu standardele altor state părți, astfel încât să fie asigurată interoperabilitatea în ceea ce privește libera circulație, în cadrul dispozițiilor referitoare la dreptul la libertatea de mișcare și dreptul la o cetățenie (articolul 18) ale persoanelor cu dizabilități. Statele părți trebuie, de asemenea, să ia măsuri pentru a se asigura că entitățile private care oferă facilități și servicii deschise publicului sau furnizate acestuia țin cont de toate aspectele legate de accesibilitatea persoanelor cu dizabilități [articolul 9 alineatul 2 litera b)].

19. Întrucât lipsa accesibilității este adesea rezultatul insuficientei conștientizări a problemei, precum și al unor cunoștințe tehnice insuficiente, articolul 9 le impune statelor părți să asigure tuturor părților implicate formare cu privire la problemele de accesibilitate cu care se confruntă persoanele cu dizabilități [alineatul 2 litera c)]. Articolul 9 nu enumeră părțile implicate relevante, dar o listă exhaustivă a acestora ar trebui să includă autoritățile care eliberează autorizații de construire, consilii ale audiovizualului și autoritățile

responsabile cu reglementarea în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC), inginerii, designerii, arhitecții, urbanisții, autoritățile de transport, furnizorii de servicii, membrii comunității academice și persoanele cu dizabilități, precum și organizațiile care le reprezintă. Ar trebui să se asigure formarea nu doar a celor care concep bunuri, servicii și produse, ci și a celor care le realizează efectiv. În plus, sporirea implicării directe a persoanelor cu dizabilități în dezvoltarea produselor ar permite o mai bună înțelegere a nevoilor existente și a eficacității testelor de accesibilitate. În cele din urmă, persoanele care lucrează pe șantierul de construcții sunt cele care asigură accesibilitatea unei clădiri. Este important să se instituie sisteme de formare și monitorizare pentru toate aceste grupuri, pentru a se asigura aplicarea în practică a standardelor de accesibilitate.

20. Unele persoane cu dizabilități pot întâmpina dificultăți la deplasarea și orientarea în clădiri și în alte locuri publice dacă nu există semne adecvate, servicii accesibile de informare și de comunicare sau servicii de sprijin. Așadar, la articolul 9 alineatul (2) literele d) și e), se prevede că, în clădiri și alte spații publice, ar trebui să existe semne în limbajul Braille și în forme ușor de citit și de înțeles și că ar trebui furnizate forme de asistență vie și intermediere, inclusiv ghizi, cititori și interpreți profesioniști de limbaj mimico-gestual, pentru a facilita accesibilitatea. Fără astfel de semne și fără servicii accesibile de informare și de comunicare și servicii de sprijin, pentru multe persoane cu dizabilități, în special cele care suferă de oboseală cognitivă, poate fi imposibil să intre în clădiri și să se orienteze și să se deplaseze în interiorul acestora.

21. Dacă nu se asigură accesul persoanelor cu dizabilități la informații și mijloace de comunicare, există riscul ca exercitarea de către acestea a libertății de gândire și de exprimare, precum și a multor altor drepturi și libertăți fundamentale, să fie grav subminată și restrânsă. Așadar, la articolul 9 alineatul (2) literele f)-g) din Convenție, se prevede că statele părți ar trebui să promoveze formele de asistență vie și intermediere, inclusiv ghizii, cititorii și interpreții profesioniști de limbaj mimico-gestual [alineatul 2 litera e)], să promoveze alte forme adecvate de asistență și sprijin pentru persoanele cu dizabilități, în vederea asigurării accesului acestora la informație, și să promoveze accesul persoanelor cu dizabilități la noile tehnologii și sisteme informatice și de comunicații, inclusiv la internet, prin punerea în aplicare a unor standarde de accesibilitate obligatorii. Informațiile și mijloacele de comunicare ar trebui să fie puse la dispoziție în formate ușor de citit și prin mijloace și metode de comunicare augmentative și alternative, pentru persoanele cu dizabilități care utilizează astfel de formate, mijloace și metode.

22. Noile tehnologii pot fi utilizate pentru promovarea participării depline și egale a persoanelor cu dizabilități în societate, însă doar dacă acestea sunt concepute și produse într-un mod care să le asigure accesibilitatea. Noile investiții, cercetări și producții ar trebui să contribuie la eliminarea inegalității, nu la crearea de noi bariere. Articolul 9 alineatul (2) litera h) solicită, prin urmare, statelor părți să promoveze proiectarea, dezvoltarea, producerea și distribuirea de tehnologii și sisteme informatice și de comunicații accesibile, încă din fazele incipiente, astfel încât aceste tehnologii și sisteme să devină accesibile la costuri minime. Utilizarea sistemelor de asistență pentru îmbunătățirea auzului, inclusiv a sistemelor de ascultare asistată pentru persoanele cu deficiențe de auz care folosesc aparate auditive și dispozitive cu buclă auditivă, precum și a ascensoarelor preechipate pentru a permite utilizarea lor de către persoanele cu dizabilități în timpul evacuării clădirilor în situații de urgență, sunt doar câteva din exemplele de progrese tehnologice puse în serviciul accesibilității.

23. Întrucât accesibilitatea este o condiție prealabilă pentru ca persoanele cu dizabilități să trăiască independent, astfel cum se prevede la articolul 19 din Convenție, și să participe deplin și în condiții de egalitate la viața societății, refuzul de a asigura accesul la mediul fizic, mijloacele de transport, tehnologiile informației și comunicațiilor, precum și la facilitățile și serviciile deschise publicului, ar trebui să fie apreciat din perspectiva discriminării.

Adoptarea „tuturor [măsurilor] corespunzătoare, inclusiv [a celor] legislative, pentru a modifica sau abroga legile, reglementările, cutumele și practicile existente care constituie discriminare a persoanelor cu dizabilități” [articolul 4 alineatul 1 litera b)] constituie principala obligație generală a tuturor statelor părți. „Statele părți vor interzice toate tipurile de discriminare pe criterii de dizabilitate și vor garanta tuturor persoanelor cu dizabilități protecție juridică egală și efectivă împotriva discriminării de orice fel” [articolul 5 alineatul (2)]. „Pentru a promova egalitatea și a elimina discriminarea, statele părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a se asigura adaptarea rezonabilă” [articolul 5 alineatul (3)].

24. Ar trebui făcută o distincție clară între obligația de a asigura accesul la toate obiectele, infrastructura, bunurile, produsele și serviciile nou concepute, construite sau produse și obligația de a elimina barierele și de a asigura accesul la mediul fizic, mijloacele de transport, informații și mijloacele de comunicare, precum și la serviciile deschise publicului larg, deja existente. O altă obligație generală care le revine statelor părți este „să inițieze sau să promoveze cercetarea și dezvoltarea bunurilor, serviciilor, echipamentelor și facilităților concepute pe baza designului universal, așa cum este definit acesta în art. 2, care ar presupune o adaptare minimă și la cel mai scăzut cost, pentru a răspunde nevoilor specifice ale persoanelor cu dizabilități, să promoveze existența și să încurajeze utilizarea acestor bunuri, servicii, echipamente și facilități concepute pe baza designului universal, precum și să promoveze designul universal în elaborarea standardelor și liniilor directoare” [articolul 4 alineatul 1 litera f)]. Toate obiectele, infrastructura, facilitățile, bunurile, produsele și serviciile noi trebuie concepute astfel încât să fie pe deplin accesibile persoanelor cu dizabilități, în conformitate cu principiile designului universal. Statele părți sunt obligate să se asigure că persoanele cu dizabilități au acces la mediul fizic, mijloacele de transport, informațiile și mijloacele de comunicare, precum și la serviciile deschise publicului larg, deja existente. Totuși, întrucât această obligație trebuie pusă în aplicare treptat, statele părți ar trebui să stabilească termene clare și să aloce resurse adecvate pentru eliminarea obstacolelor existente. În plus, statele părți ar trebui să definească în mod clar sarcinile diferitelor autorități (inclusiv ale autorităților regionale și locale) și entități (inclusiv ale entităților private), care ar trebui îndeplinite de acestea pentru a asigura accesibilitatea. Statele părți ar trebui, de asemenea, să instituie mecanisme eficiente de monitorizare pentru a asigura accesibilitatea și a monitoriza aplicarea sancțiunilor împotriva oricărei persoane care nu pune în aplicare standardele de accesibilitate.

25. Accesibilitatea privește grupurile, în timp ce adaptarea rezonabilă se referă la indivizi. Aceasta înseamnă că obligația de a asigura accesibilitatea constituie o obligație *ex ante*. Prin urmare, statele părți au obligația de a asigura accesibilitatea înainte de a primi o cerere individuală de intrare într-un spațiu sau de utilizare a unui serviciu. Statele părți trebuie să stabilească standarde de accesibilitate, care trebuie adoptate în consultare cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, și acestea trebuie definite în mod specific pentru furnizorii de servicii, constructori și alte părți interesate relevante. Standardele de accesibilitate trebuie să fie ample și uniformizate. În cazul persoanelor cu deficiențe rare, care nu au fost luate în considerare la elaborarea standardelor de accesibilitate sau care nu utilizează modurile, metodele sau mijloacele puse la dispoziție pentru a asigura accesibilitatea (nu citesc în limbajul Braille, de exemplu), este posibil ca aplicarea standardelor de accesibilitate să nu fie suficientă pentru a asigura accesul acestora. În astfel de cazuri, poate fi necesară asigurarea unei adaptări rezonabile. În conformitate cu Convenția, statele părți nu pot invoca măsurile de austeritate ca scuză pentru a evita asigurarea progresivă a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități. Obligația de a asigura accesibilitatea este *necondiționată*, ceea ce înseamnă că entitatea obligată să asigure accesibilitatea nu poate să justifice neasigurarea accesibilității invocând sarcina pe care o reprezintă asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități. În schimb, obligația de asigurare a unei adaptări rezonabile există numai în cazul în care punerea acesteia în aplicare nu constituie o sarcină nejustificată pentru entitatea în cauză.

26. Obligația de a asigura o adaptare rezonabilă este o obligație *ex nunc*, ceea ce înseamnă că aceasta este executorie din momentul în care o persoană cu o deficiență are nevoie de aceasta într-o anumită situație, de exemplu la locul de muncă sau la școală, pentru a-și putea exercita drepturile sale în condiții de egalitate, într-un anumit context. Într-un astfel de caz, standardele de accesibilitate pot constitui un indicator, dar nu pot fi considerate prescriptive. O adaptare rezonabilă poate fi utilizată ca mijloc de a asigura accesibilitatea pentru o persoană cu dizabilități într-o situație specială. Adaptarea rezonabilă are ca scop obținerea unei justiții individuale, în sensul că aceasta asigură nediscriminarea sau egalitatea, ținând seama de demnitatea, autonomia și alegerile individului. Astfel, o persoană cu o deficiență rară va avea posibilitatea de a solicita o adaptare care nu intră în domeniul de aplicare al niciunui standard de accesibilitate.

III. Obligațiile statelor părți

27. Deși asigurarea accesului la mediul fizic, mijloacele de transport, informații și mijloace de comunicare, precum și la serviciile deschise publicului, reprezintă adesea o condiție prealabilă pentru exercitarea efectivă a diverselor drepturi civile și politice de către persoanele cu dizabilități, statele părți pot să se asigure că, atunci când acest lucru este necesar, obligația de a asigura accesul este pusă în aplicare progresiv, precum și prin recurgerea la cooperarea internațională. Analiza situației în vederea identificării obstacolelor și barierelor care trebuie eliminate poate fi realizată într-un mod eficient și într-un cadru pe termen scurt și mediu. Barierele ar trebui eliminate în mod continuu și sistematic, treptat, dar constant.

28. Statele părți au obligația de a adopta și promulga standardele naționale în materie de accesibilitate și de a monitoriza aplicarea acestora. În cazul în care nu există nici o legislație în materie, primul pas care se impune este adoptarea unui cadru juridic adecvat. Statele părți ar trebui să realizeze o analiză cuprinzătoare a legilor privind accesibilitatea, pentru a identifica, monitoriza și aborda lacunele din legislație și deficiențele în ceea ce privește punerea sa în aplicare. De cele mai multe ori, legile privind dizabilitățile nu menționează TIC în definiția lor a accesibilității și, deseori, legile privind drepturile persoanelor cu dizabilități, referitoare la accesul nediscriminatoriu la domenii precum achizițiile publice, ocuparea forței de muncă și educația, nu includ accesul la TIC și la numeroasele bunuri și servicii oferite prin intermediul TIC, esențiale pentru societatea modernă. Este important ca examinarea și adoptarea acestor legi și reglementări să se desfășoare în strânsă consultare cu persoanele cu dizabilități și cu organizațiile care le reprezintă [articolul 4 alineatul (3)], precum și cu toate celelalte părți interesate relevante, inclusiv membrii comunității academice și asociațiile profesionale ale arhitecților, urbaniștilor, inginerilor și designerilor. Legislația ar trebui să includă și să se bazeze pe principiul designului universal, astfel cum prevede Convenția [articolul 4 alineatul (1) litera f)]. Aceasta ar trebui să prevadă aplicarea obligatorie a standardelor de accesibilitate, precum și sancțiuni, inclusiv amenzi, pentru cei care nu le aplică.

29. Este utilă integrarea în legislație a standardelor de accesibilitate care stabilesc diferite domenii care trebuie să fie accesibile, cum ar fi mediul fizic în legile privind construcția și planificarea, mijloacele de transport în legile privind transportul public aerian, feroviar, rutier și pe apă, precum și informațiile, mijloacele de comunicare și serviciile deschise publicului în legile referitoare la acestea. Cu toate acestea, accesibilitatea ar trebui să fie inclusă în legile generale și specifice privind egalitatea de șanse, egalitatea și participarea, în contextul interzicerii discriminării pe criterii de dizabilitate. Refuzul de a asigura accesul ar trebui definit în mod clar ca fiind un act de discriminare interzis. Persoanele cu dizabilități cărora li s-a refuzat accesul la mediul fizic, mijloacele de transport, informații și mijloacele de comunicare sau serviciile deschise publicului ar trebui să dispună de căi de atac efective. La

definirea standardelor de accesibilitate, statele părți trebuie să țină seama de diversitatea persoanelor cu dizabilități și să garanteze că accesibilitatea este asigurată acestor persoane, indiferent de sex, vârstă și tipul de dizabilitate. O parte din sarcina de a include diversitatea persoanelor cu dizabilități în asigurarea accesibilității este recunoașterea faptului că anumite persoane cu dizabilități au nevoie de asistență umană sau animală pentru a se bucura de accesibilitate deplină (de exemplu, asistență personală, interpretare în limbajul mimico-gestual, interpretare în limbajul mimico-gestual adaptat tactil sau câini-ghid). De exemplu, trebuie să se prevadă că interzicerea accesului câinilor-ghizi într-o anumită clădire sau într-un spațiu deschis ar constitui un act interzis de discriminare pe criterii de dizabilitate.

30. Este necesar să se stabilească standarde minime pentru accesibilitatea diferitelor servicii furnizate persoanelor cu diferite tipuri de deficiențe de către entitățile publice și private. Instrumentele de referință, precum Recomandarea departamentului ITU-T (Standardizarea în Telecomunicații) al UIT (Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor) „Telecommunications Accessibility Checklist for standardization activities” (Lista de verificare privind accesibilitatea telecomunicațiilor, destinată utilizării în activitățile de standardizare) (2006) și Orientările privind accesibilitatea telecomunicațiilor pentru persoanele în vârstă și persoanele cu dizabilități (Recomandarea ITU-T F.790) ar trebui să fie integrate în legislație ori de câte ori se elaborează un nou standard legat de TIC. Acest lucru ar permite generalizarea designului universal în elaborarea standardelor. Statele părți ar trebui să stabilească un cadru legislativ cu criterii de referință specifice, executorii și însoțite de termene, care să permită monitorizarea și evaluarea modificărilor și ajustărilor progresive efectuate de către entitățile private pentru a asigura accesibilitatea serviciilor, anterior inaccesibile, furnizate de acestea. Statele părți ar trebui, de asemenea, să se asigure că toate bunurile și serviciile noi sunt pe deplin accesibile persoanelor cu dizabilități. Standardele minime trebuie elaborate în strânsă consultare cu persoanele cu dizabilități și cu organizațiile care le reprezintă, în conformitate cu articolul 4 alineatul (3) din Convenție. Aceste standarde pot fi elaborate, de asemenea, în colaborare cu alte state părți și organizații și agenții internaționale, în cadrul cooperării internaționale, în conformitate cu articolul 32 din Convenție. Statele părți sunt încurajate să se alăture grupurilor de studiu din sectoarele radiocomunicațiilor, standardizării în telecomunicații și dezvoltării telecomunicațiilor ale Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor, care depun eforturi active pentru a integra accesibilitatea în elaborarea standardelor internaționale în materie de telecomunicații și TIC și pentru a spori gradul de conștientizare din cadrul sectorului privat și de către guverne cu privire la necesitatea creșterii accesului persoanelor cu dizabilități la TIC. O astfel de cooperare poate fi utilă pentru elaborarea și promovarea unor standarde internaționale care contribuie la interoperabilitatea bunurilor și serviciilor. În domeniul serviciilor legate de comunicare, statele părți trebuie să asigure cel puțin o calitate minimă a serviciilor, în special a tipurilor de servicii relativ noi, cum ar fi asistența personală, interpretarea în limbajul mimico-gestual și interpretarea în limbajul mimico-gestual adaptat tactil, în scopul standardizării acestora.

31. Atunci când își revizuiesc legislația în materie de accesibilitate, statele părți trebuie să examineze și, dacă este necesar, să își modifice legile, pentru a interzice discriminarea pe criterii de dizabilitate. Cel puțin următoarele situații, în care lipsa accesibilității împiedică o persoană cu dizabilități să aibă acces la un serviciu sau la o facilitate deschise publicului, ar trebui considerate acte interzise de discriminare pe criterii de dizabilitate:

(a) în cazul în care serviciul sau facilitatea a fost creat/ă după introducerea standardelor relevante de accesibilitate;

(b) în cazul în care accesul la facilitatea sau serviciul în cauză (atunci când a fost creat/ă) ar fi putut fi asigurat printr-o adaptare rezonabilă.

32. În cadrul revizuirii legislației lor privind accesibilitatea, statele părți trebuie, de asemenea, să analizeze legislația privind achizițiile publice, pentru a se asigura că procedurile

lor de achiziții publice includ cerințe privind accesibilitatea. Este inacceptabilă utilizarea fondurilor publice pentru crearea sau perpetuarea unor inegalități, care rezultă în mod inevitabil din inaccesibilitatea serviciilor și facilităților. Achizițiile publice ar trebui utilizate pentru a pune în aplicare măsuri de acțiune pozitivă, în conformitate cu dispozițiile articolului 5 alineatul (4) din Convenție, pentru a asigura accesibilitatea și egalitatea de facto a persoanelor cu dizabilități.

33. Statele părți ar trebui să adopte planuri de acțiune și strategii pentru identificarea barierelor existente în calea accesibilității, stabilirea unor calendare cu termene precise și furnizarea resurselor umane și materiale necesare pentru a elimina barierele. Odată adoptate, aceste planuri de acțiune și strategii ar trebui să fie puse în aplicare cu strictețe. Statele părți ar trebui, de asemenea, să își consolideze mecanismele de monitorizare, pentru a asigura accesibilitatea, și să continue să aloce fonduri suficiente pentru eliminarea obstacolelor din calea accesibilității și pentru formarea personalului însărcinat cu monitorizarea îndeplinirii obligației de monitorizare a asigurării accesibilității. Întrucât standardele de accesibilitate sunt deseori implementate la nivel local, este extrem de importantă consolidarea continuă a capacităților autorităților locale responsabile cu monitorizarea punerii în aplicare a standardelor. Statele părți au obligația de a elabora un cadru de monitorizare eficient și de a institui organisme de monitorizare eficiente, care să dispună de capacități suficiente și de mandate adecvate pentru a se asigura că planurile, strategiile și măsurile de standardizare sunt puse în aplicare și respectate.

IV. Relația cu alte articole din Convenție

34. Obligația statelor părți de a asigura accesul persoanelor cu dizabilități la mediul fizic, mijloacele de transport, informații și mijloacele de comunicare, precum și la serviciile deschise publicului, ar trebui privită din perspectiva egalității și nediscriminării. Refuzul de a asigura accesul la mediul fizic, mijloacele de transport, informații și mijloacele de comunicare, precum și la serviciile deschise publicului, constituie un act de discriminare pe criterii de dizabilitate, interzis de articolul 5 din Convenție. Necesitatea de a asigura accesibilitatea *pro futuro* ar trebui privită în contextul punerii în aplicare a obligației generale de dezvoltare a unor bunuri, servicii, echipamente și facilități concepute pe baza designului universal [articolul 4 alineatul (1) litera f)].

35. Creșterea gradului de conștientizare este una dintre condițiile prealabile pentru punerea în aplicare efectivă a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Întrucât accesibilitatea este deseori interpretată în sens restrâns, ca fiind limitată la accesibilitatea la mediul construit (care este importantă, însă este doar un aspect al asigurării accesului pentru persoanele cu dizabilități), statele părți ar trebui să depună eforturi sistematice și permanente pentru a crește gradul de conștientizare, în rândul tuturor părților interesate relevante, cu privire la accesibilitate. Ar trebui ca problema accesibilității să fie abordată sub toate aspectele sale, asigurându-se astfel accesul la mediul fizic, mijloacele de transport, informații, mijloacele de comunicare, precum și la servicii. De asemenea, campaniile de creștere a conștientizării ar trebui să atragă atenția asupra faptului că obligația de a respecta standardele de accesibilitate se aplică în mod egal atât cetățenilor, cât și sectorului privat. Acestea ar trebui să promoveze aplicarea principiilor designului universal și ideea potrivit căreia luarea în considerare a accesibilității încă din primele etape ale proiectării și construcției este rentabilă și economică. Aceste campanii ar trebui să fie desfășurate în cooperare cu persoanele cu dizabilități, organizațiile care le reprezintă și experții tehnici. Ar trebui să se acorde o atenție specială consolidării capacității de punere în aplicare a standardelor de accesibilitate și de monitorizare a acesteia. Mass-media ar trebui nu doar să ia în considerare asigurarea accesibilității persoanelor cu dizabilități la propriile

programe și servicii, ci ar trebui, de asemenea, să joace un rol activ în promovarea accesibilității și în campaniile de creștere a gradului de conștientizare.

36. Asigurarea accesului deplin la mediul fizic, mijloacele de transport, informații, mijloacele de comunicare, precum și la serviciile deschise publicului, reprezintă, într-adevăr, o condiție prealabilă esențială pentru exercitarea efectivă a multor drepturi consacrate de Convenție. În situații de risc, de apariție de dezastre naturale și de conflict armat, serviciile de urgență trebuie să fie accesibile persoanelor cu dizabilități; în caz contrar, nu poate fi salvată viața acestora sau nu poate fi protejată bunăstarea lor (articolul 11). Accesibilitatea trebuie să fie inclusă ca prioritate în eforturile de reconstrucție în urma dezastrelor. Prin urmare, măsurile de reducere a riscului de dezastre trebuie să fie accesibile și să țină seama de nevoile persoanelor cu dizabilități.

37. Nu poate exista un acces efectiv la justiție în cazul în care clădirile în care se află organele de aplicare a legii și instituțiile sistemului judiciar nu sunt accesibile din punct de vedere fizic sau dacă serviciile, informațiile și mijloacele de comunicare oferite de acestea nu sunt accesibile persoanelor cu dizabilități (articolul 13). Locuințele protejate, serviciile de sprijin și procedurile trebuie să fie accesibile pentru a le oferi persoanelor cu dizabilități, în special femeilor și copiilor, o protecție efectivă și semnificativă împotriva violenței, abuzului și exploatării (articolul 16). Accesibilitatea mediului, a mijloacelor de transport, a informațiilor, a mijloacelor de comunicare și a serviciilor este o condiție prealabilă pentru ca persoanele cu dizabilități să fie integrate în comunitatea lor locală respectivă și să aibă o viață independentă (articolul 19).

38. Articolele 9 și 21 se intersectează în privința aspectelor legate de informare și comunicare. Articolul 21 prevede că statele părți „vor lua toate măsurile adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități își pot exercita dreptul la libertatea de expresie și opinie, inclusiv libertatea de a căuta, primi și împărtăși informații și idei, în condiții de egalitate cu ceilalți, prin toate formele de comunicare alese de acestea [...]”. În continuare, acesta descrie în detaliu modalitățile prin care poate fi asigurată în practică accesibilitatea informațiilor și a mijloacelor de comunicare. Acesta impune ca statele părți „[să furnizeze informații] destinate publicului larg, către persoanele cu dizabilități, în formate accesibile și cu tehnologii adecvate diferitelor tipuri de dizabilități” [articolul 21 litera a)]. În plus, acesta prevede „facilitarea, în relațiile oficiale, a utilizării limbajelor mimico-gestuale, scrierii Braille, comunicării augmentative și alternative și a tuturor celorlalte mijloace, moduri și formate de comunicare accesibile, în funcție de opțiunea proprie” [articolul 21 litera b)]. Organismele private care furnizează servicii publicului larg, inclusiv prin intermediul internetului, sunt îndemnate să ofere informații și servicii în formate accesibile și ușor utilizat pentru persoanele cu dizabilități [articolul 21 litera c)] și mass-media, inclusiv furnizorii de informații prin intermediul internetului, este încurajată să își facă serviciile accesibile pentru persoanele cu dizabilități [articolul 21 litera d)]. Articolul 21 impune, de asemenea, statelor părți să recunoască și să promoveze utilizarea limbajelor mimico-gestuale, în conformitate cu articolele 24, 27, 29 și 30 din Convenție.

39. Fără mijloace de transport accesibile, cu care să se deplaseze la școală, fără clădiri ale unităților de învățământ accesibile și fără informații și mijloace de comunicare accesibile, persoanele cu dizabilități nu ar avea posibilitatea de a-și exercita dreptul la educație (articolul 24 din Convenție). Prin urmare, școlile trebuie să fie accesibile, astfel cum se menționează în mod explicit la articolul 9 alineatul (1) litera a) din Convenție. Cu toate acestea, întregul proces al educației incluzive trebuie să fie accesibil, așadar nu doar clădirile, ci și toate informațiile și mijloacele de comunicare, inclusiv sistemele de reducere a zgomotului ambiental și sistemele wireless de transmitere a sunetelor pentru asistarea persoanelor cu deficiențe de auz (*FM assistive systems*), serviciile de sprijin și adaptările rezonabile din școli. Pentru a încuraja accesibilitatea, ar trebui ca educația și conținutul programelor școlare să promoveze utilizarea limbajelor mimico-gestuale, a limbajului Braille, a sistemelor

alternative de scriere, a mijloacelor augmentative și alternative, a mijloacelor și formelor de comunicare și orientare, și să fie oferite prin intermediul acestor sisteme [articolul 24 alineatul 3 litera a)], acordându-se o atenție specială limbajelor și modurilor și mijloacelor de comunicare adecvate utilizate de cursanții nevăzători, surzi și cu surdocecitate. Modurile și mijloacele de predare ar trebui să fie accesibile, iar învățământul ar trebui să se desfășoare în medii accesibile. Întregul mediu al cursanților cu dizabilități trebuie conceput astfel încât să favorizeze incluziunea și să le asigure condiții de egalitate pe tot parcursul procesului de educație. Ar trebui să se aibă în vedere punerea deplină în aplicare a articolului 24 din Convenție în lumina celorlalte instrumente principale în materie de drepturile omului, precum și a dispozițiilor Convenției privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

40. Ar fi imposibil ca persoanele cu dizabilități să beneficieze de asistență medicală și protecție socială dacă acestea nu ar avea acces la clădirile în care sunt furnizate aceste servicii. Chiar dacă respectivele clădiri în care sunt furnizate serviciile de sănătate și de protecție socială sunt accesibile, fără mijloace de transport accesibile, persoanele cu dizabilități nu se pot deplasa în locurile în care sunt oferite serviciile respective. Toate informațiile și mijloacele de comunicare referitoare la furnizarea de asistență medicală ar trebui să fie accesibile în limbajele mimico-gestuale, limbajul Braille, formate electronice accesibile, sisteme alternative de scriere și moduri, mijloace și forme augmentative și alternative de comunicare. Este deosebit de important să se țină seama de dimensiunea legată de gen în ceea ce privește accesibilitatea serviciilor medicale, în special a serviciilor de sănătate reproductivă oferite femeilor și fetelor cu dizabilități, inclusiv a serviciilor de ginecologie și obstetrică.

41. Persoanele cu dizabilități nu își pot exercita efectiv dreptul la muncă și încadrarea în muncă, astfel cum sunt descrise la articolul 27 din Convenție, dacă locul de muncă în sine nu este accesibil. Prin urmare, locurile de muncă trebuie să fie accesibile, astfel cum se indică în mod explicit la articolul 9 alineatul (1) litera a). Refuzul de a adapta locul de muncă constituie un act interzis de discriminare pe criterii de dizabilitate. Pe lângă accesibilitatea fizică a locului de muncă, persoanele cu dizabilități au nevoie de servicii de transport și sprijin accesibile, pentru a ajunge la locul de muncă. Toate informațiile referitoare la muncă, anunțurile privind ofertele de locuri de muncă, procesele de selecție și comunicarea la locul de muncă, care fac parte din procesul de muncă, trebuie să fie accesibile în limbajele mimico-gestuale, limbajul Braille, formate electronice accesibile, sisteme alternative de scriere și moduri, mijloace și forme augmentative și alternative de comunicare. Toate drepturile sindicale și drepturile lucrătorilor trebuie, de asemenea, să fie accesibile, la fel ca și oportunitățile de formare și calificare profesională. De exemplu, cursurile de limbi străine sau de informatică pentru angajați și stagiați trebuie să se desfășoare într-un mediu accesibil și în forme, moduri, mijloace și formate accesibile.

42. Articolul 28 din Convenție abordează problema unui standard de viață adecvat și a unei protecții sociale adecvate ale persoanelor cu dizabilități. Statele părți ar trebui să ia măsurile necesare pentru a se asigura că atât măsurile și serviciile generale de protecție socială, cât și cele destinate în mod specific persoanelor cu dizabilități, sunt furnizate într-un mod accesibil, în clădiri accesibile, și că toate informațiile și mijloacele de comunicare aferente acestora sunt accesibile în limbajele mimico-gestuale, limbajul Braille, formate electronice accesibile, sisteme alternative de scriere și moduri, mijloace și forme augmentative și alternative de comunicare. Programele în materie de locuințe sociale ar trebui să le ofere persoanelor cu dizabilități și persoanelor în vârstă locuințe care să fie, printre altele, accesibile.

43. Articolul 29 din Convenție garantează persoanelor cu dizabilități dreptul de a participa la viața politică și publică și la administrarea afacerilor publice. Persoanele cu dizabilități nu ar putea să își exercite efectiv aceste drepturi în condiții de egalitate dacă statele părți nu s-ar

asigura că procedurile, facilitățile și materialele electorale sunt adecvate, accesibile și ușor de înțeles și utilizat. De asemenea, este important ca întâlnirile politice și materialele utilizate și elaborate de partidele politice sau de candidații individuali care participă la alegerile publice să fie accesibile. În caz contrar, persoanele cu dizabilități sunt private de dreptul lor de a participa la procesul politic în condiții de egalitate. Persoanele cu dizabilități care sunt alese în funcții publice trebuie să aibă șanse egale de a-și îndeplini mandatul în condiții de accesibilitate deplină.

44. Orice persoană are dreptul să se bucure de artă, să practice un sport și să meargă la hotel, la restaurant sau într-un bar. Cu toate acestea, utilizatorii de scaune rulante nu pot merge la un concert dacă accesul în sala de concerte se poate face doar pe scări. Persoanele oarbe nu se pot bucura de o pictură dacă în galeria de artă nu este asigurată o descriere a picturii, pe care acestea să o poată auzi. Persoanele cu deficiențe de auz nu se pot bucura de film dacă nu există subtitrări. Persoanele surde nu se pot bucura de o piesă de teatru dacă nu există o interpretare în limbajul mimico-gestual. Persoanele cu dizabilități intelectuale nu se pot bucura de o carte dacă nu există o versiune ușor de citit sau o versiune elaborată în forme augmentative și alternative de comunicare. Articolul 30 din Convenție impune statelor părți să recunoască dreptul persoanelor cu dizabilități de a participa la viața culturală în condiții de egalitate cu ceilalți. Statele părți trebuie să ia toate măsurile adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități:

- a) beneficiază de acces la materiale culturale în formate accesibile;
- b) beneficiază de acces la programe de televiziune, filme, piese de teatru și alte activități culturale, în formate accesibile;
- c) beneficiază de acces la locurile destinate reprezentațiilor sau serviciilor culturale, cum ar fi teatrele, muzeele, cinematografele, bibliotecile și serviciile turistice, și, pe cât posibil, beneficiază de acces la monumente și situri de importanță culturală națională.

În anumite circumstanțe, asigurarea accesului la monumente culturale și istorice care fac parte din patrimoniul național poate fi, într-adevăr, o provocare. Cu toate acestea, statele părți sunt obligate să depună eforturi pentru a asigura accesul la aceste situri. Accesul la numeroase monumente și situri de importanță culturală națională a fost asigurat într-o manieră care le păstrează identitatea și unicitatea culturală și istorică.

45. „Statele părți vor lua măsurile corespunzătoare pentru a da posibilitatea persoanelor cu dizabilități să își dezvolte și să își utilizeze potențialul creator, artistic și intelectual [...]” [articolul 30 alineatul 2]. „Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare, în conformitate cu legislația internațională, pentru a se asigura că legile care protejează drepturile de proprietate intelectuală nu constituie o barieră nerezonabilă sau discriminatorie pentru accesul persoanelor cu dizabilități la produsele culturale” [articolul 30 alineatul 3]. Tratatul de la Marrakech privind facilitarea accesului la operele publicate al persoanelor nevăzătoare, cu deficiențe de vedere sau cu dificultăți de citire a materialelor imprimate, adoptat în iunie 2013 de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale, ar trebui să asigure accesul la materiale culturale, fără obstacole nerezonabile sau discriminatorii, persoanelor cu dizabilități, inclusiv persoanelor cu dizabilități care trăiesc în străinătate sau sunt membre ale unei minorități dintr-o altă țară și care vorbesc sau utilizează aceeași limbă sau mijloace de comunicare, în special celor care au dificultăți de citire a materialelor imprimate clasice. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități prevede că persoanele cu dizabilități au dreptul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la recunoașterea și susținerea identității lor culturale și lingvistice specifice. Articolul 30 alineatul (4) insistă asupra recunoașterii limbajelor mimico-gestuale și a culturii persoanelor cu deficiențe de auz.

46. Articolul 30 alineatul (5) din Convenție prevede că, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să participe, în condiții de egalitate cu ceilalți, la activități recreative, de petrecere a timpului liber și sportive, statele părți vor lua măsurile corespunzătoare pentru:

- (a) a încuraja și promova participarea, cât de mult posibil, a persoanelor cu dizabilități la desfășurarea de activități sportive de masă, la toate nivelurile;
- (b) a se asigura că persoanele cu dizabilități au posibilitatea de a organiza, desfășura și participa la activități sportive și recreative specifice dizabilității și, în acest scop, să încurajeze accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la instruire, antrenament și resurse corespunzătoare;
- (c) a se asigura că persoanele cu dizabilități au acces la locurile unde se desfășoară activități sportive, recreative și turistice;
- (d) a asigura accesul și participarea copiilor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, la joacă, activități recreative, de petrecere a timpului liber și sportive, inclusiv la activitățile din sistemul școlar;
- (e) a se asigura că persoanele cu dizabilități au acces la serviciile furnizate de cei implicați în organizarea activităților recreative, turistice, de petrecere a timpului liber și sportive.

47. Cooperarea internațională, astfel cum este descrisă la articolul 32 din Convenție, ar trebui să fie un instrument important în promovarea accesibilității și a designului universal. Comitetul recomandă organismelor internaționale pentru dezvoltare să recunoască importanța proiectelor de sprijin destinate îmbunătățirii TIC și a altor infrastructuri de acces. Toate noile investiții efectuate în cadrul cooperării internaționale ar trebui să fie utilizate pentru a încuraja eliminarea obstacolelor existente și pentru a preveni crearea de noi obstacole. Este inacceptabilă utilizarea fondurilor publice pentru perpetuarea inegalităților. Toate obiectele, infrastructura, facilitățile, bunurile, produsele și serviciile noi trebuie să fie pe deplin accesibile tuturor persoanelor cu dizabilități. Cooperarea internațională ar trebui utilizată nu doar pentru a investi în bunuri, produse și servicii accesibile, ci și pentru a încuraja schimbul de know-how și de informații privind bunele practici necesare pentru asigurarea accesibilității în moduri care să determine schimbări tangibile, care să poată îmbunătăți viața a milioane de persoane cu dizabilități din întreaga lume. Cooperarea internațională în materie de standardizare este, de asemenea, importantă, la fel ca și necesitatea de a sprijini organizațiile persoanelor cu dizabilități pentru a putea participa la procesele naționale și internaționale de elaborare, implementare și monitorizare a aplicării standardelor de accesibilitate. Accesibilitatea trebuie să facă parte integrantă din orice măsură de dezvoltare durabilă, în special în contextul agendei de dezvoltare post-2015.

48. Monitorizarea accesibilității este un aspect esențial al monitorizării naționale și internaționale a implementării Convenției. Articolul 33 din Convenție impune statelor părți să desemneze puncte de contact în cadrul Guvernului pentru probleme legate de implementarea Convenției, precum și să stabilească cadre naționale pentru monitorizarea implementării Convenției, care să includă unul sau mai multe mecanisme independente. Societatea civilă ar trebui, de asemenea, să fie implicată și să participe pe deplin la procesul de monitorizare. Este esențial ca organismele instituite în temeiul articolului 33 să fie consultate în mod corespunzător atunci când sunt examinate măsurile care trebuie luate pentru punerea în aplicare corespunzătoare a articolului 9. Organismele respective ar trebui să beneficieze de oportunități reale, printre altele, de a participa la elaborarea standardelor naționale de accesibilitate, de a formula observații cu privire la legislația existentă și la proiectele de lege, de a prezenta propuneri de proiecte de lege și de reglementare a politicilor și de a participa pe deplin la campaniile de creștere a gradului de conștientizare și educaționale. Procesele de monitorizare națională și internațională a implementării Convenției ar trebui să se desfășoare într-un mod accesibil, care să promoveze și să asigure participarea efectivă a persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor care le reprezintă. Articolul 49 din Convenție prevede că textul Convenției trebuie să fie disponibil în formate accesibile. Este prima dată când un tratat internațional privind drepturile omului include o

astfel de dispoziție, iar Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități ar trebui considerată un precedent în acest sens pentru toate tratatele viitoare.
